

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- N. IORGA. — Reviste, atenee și muzee de provincie.
P. CERNA. — Trei sburătoare (poezie).
N. N. BELDICEANU. — Moș-Vameșu.
ST. O. IOSIF. — Doi voinici (poezie).
N. IORGA. — Un nou critic literar: d. I. Tanoviceanu.
G. VINEȘ. — Trenul (poezie).
P. C. — Sarcofagul (după Vrlicki).
RED. — Notițe. Răspunsuri.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA”

AU APARUT :

DRUMURI ȘI ORAȘE DIN ROMÂNIA

DE

N. IORGA

PROFESOR UNIVERSITAR

Prețul Lei 2.50

GENIU PUSTIU

ROMAN ORIGINAL INEDIT

DE

MIHAIL EMINESCU

Romanul care a fost descoperit d'abia acum, este de o mare importanță pentru literatura noastră, constituind prin caracterul său pur național una din cele mai bune cărți de educație rominească.

Prețul Lei 2.—

De vânzare la toate librăriile din țară

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

Reviste, atenee și muzee de provincie

Provincia românească — termenul se întrebuințează la noi în înțelesul franțuzesc și stirnește o sumă de aprecieri mai mult sau mai puțin hazlii care nu se potrivesc totdeauna cu adevărul —, orașele noastre de provincie nu prea joacă un rol în viața noastră culturală. Aparențele ar dovedi contrariul: în multe reședinți de județ apar, dispar și reapar, pentru redactorii lor, tineri ambițioși cari pescuiesc cițiva «abonați» prin legăturile lor de familie, prin prietenii lor, prin compătimirea unora pentru slăbiciunile lor de autor și prin inerția atitora cari nu trimet înapoi caietele de hirtie maculată de care n'au nici-o nevoie, — reviste, mai totdeauna și literare și științifice și, de un timp, sociologice și chiar istorice. Același avînt către fama și mărirea literară al unor tineri cetățeni de familie bună, cu titluri academice și înfățișarea poetică, se înfrățește apoi cu un alt puternic factor literar pentru a produce *ziarde* de provincie: printr'un astfel de ziar bine ghintuit, bine țintit poate storce mai lesne un nou-venit în viață înaltul loc administrativ sau 'politic pentru leafa, ciștigurile și strălucirea căruia își simte o neînvinsă chemare; astfel se servește o prosă de luptă cu fel de fel de sosuri literare și științifice, care are meritul de a fi manufactură locală.

Și iarăși, de cite ori nu vedeți în gazetele din București lista, tipărită cu slova mică ce corespunde unui prea bogat cuprins, a conferinților, eminentamente educatoare, ce se țin mai nu știu unde, într'un colț uitat de Dumnezeu al țerii noastre! Ieri, alaltăier, am aflat pe această cale, cu o deosebită bucurie, că în Hirșova — înțelegeți: Hirșova, în Dobrogea, un tirgușor pe stincă în marginea Dunării puternice, un cuib de Turci, Tatarî și cițiva Romîni. — se împărtășesc cu dărnicie unui auditoriu setos *tocmai* de hrana aceia cele din urmă cunoștinți cu privire la filosofie, la fizică, etc., pomenindu-se cu laudele cuvenite numele marilor descoperitori, cugetătorilor dominanți ai epocii noastre. Un joc ca acesta se chiamă a *face ateneu*. Pro-

fesori, funcționari cari au trecut prin minunatele noastre Facultăți de Drept, văd nevoia neapărată de a împărți, în redingotă, lângă o masă, înaintea rindurilor de scaune pe care le ocupă tot ceia ce localitatea are mai frumos, mai ispititor, mai cuceritor, cunoștinți prin care Hirșovele din cutare sau cutare Ținut al Patriei pot să ajungă centre de civilizație. Une ori conferințele Ateneelor de provincie au succes, și conferențiarul se însoară bine sau, în casuri mai puțin fericite, cîștigă procese, bolnavi sau alegători.

Toate acestea însă n'au nici o valoare în silințele neamului românesc spre adevărata cultură. Ele nu sînt alta decît vulgare acte de imitație. În străinătate, se scot reviste, se țin conferințe; așa este decî la București; și, dacă este la București, de ce Hirșova să fie lipsită de aceste binefaceri ale timpului? Sus Hirșova, civilizația europeană și cultura romînă!

*

Unele fapte adevărate și bune săvîrșite în ultimele timpuri arată însă că se poate lucra și cu conștiință și folos în multele orașe, une ori așa de curățele și de harnice, ale județelor noastre.

Una din aceste fapte e expoziția «de antichități» — cuvînt tot așa de rău ales ca și acel de «retrospectiv» pentru o secție din expoziția d-lui dr. Istrati, la București —, expoziția *istorică* din Craiova.

Am alergat s'o văd, îndată ce notițe, tîrziu și mai mult nevinovate, i-au anunțat prin ziare deschiderea. Nu mă îndemna numai dorința de a găsi nouă lămuriri istorice în cele cîteva documente înfățișate publicului, ci și alt ceva. Craiova e, de sigur, un oraș curat românesc, un oraș în care mica viață economică a neamului nostru e deosebit de puternică și roditoare; dar Craiova e în același timp și o vestită pepinieră de ziare și reviste din acele care au fost descrise și explicate mai sus. O buruiană piere, răsare alta, spre bucuria cronicarilor unoristici ai gazetelor bucureștene. Totuși în Craiova sînt și profesori cu cultură modernă, cari-și dau samă de ce sînt chemați să facă, profesori cari nu se țin niți cu afacerile, nici cu jocul de cărți, nici cu tombola politiciii; sînt apoi și cîteva elemente în lumea bogată care au cetit și păstrează încă gustul cetirii alese, care formează un spirit critic și indeamnă la greaua muncă de prefacere. Să fi început a se manifesta oare și aceștia, pe cari până astăzi îi acoperia oarecum ridicolul celorlalți?

Expoziția ocupă o sală largă din frumosul otel Minerva. Erau multe lucruri, în destulă rinduială. Acele lucruri, foarte felurite, erau legate împreună prin amintirea aceluiași trecut, din care porniau toate. Un trecut *cinstit*, un trecut *modest*, *discret*, un trecut cu

mult gust pentru frumusețã, un trecut *original*, — însușiri care până mai ieri se înecase toate în viltoarea premeririlor moderne. Aceste caractere le avea și țesetura finã, și argintãria îndelung lucratã, și arma delicat împodobitã, și zugrãveala fãcutã cu ochii ațintiți asupra adevãrului și *cartea* domneascã mãiestru încondeiatã.

Mulți vor fi crezînd cã acest fenomen rar în viața de provincie : o expoziție istoricã va fi fost întîmpinat cu zimbete de indiferență sau despreț. Nu. Cu toate cã se plãtia un leu pentru cantinele școlare — altã faptã bunã —, cu toate cã era marea sãrbãtoare a Sfințului Ioan, ușa se tot deschidea. Aũ apãrut astfel pe rînd, în ceasul ce l-am petrecut acolo, ofițeri cari prin atenția lor fãceau cea mai bunã impresie, bãieți de școalã, cari cãlcaũ, vã asigur, ca în bisericã, bãtrine care se uitaũ la cite se aflaũ acolo ca la o oglindã în care s'ar fi vãzut întinerite, — ba încã și un moș bãtrîn care tîria un mare tablou de familie pe care-l aducea și el ca prinos la aceastã dezvãlire a trecutului craiovean.

Poate cã din aceastã expoziție va rãmînea un mic Museu, ca în Tirgu-Jiũ. Poate cã exemplul acestor orașe oltene se va întinde. Ate-nee de paradã, revistele de imitație, ziarele de șantaj se vor duce pe incetul, și în locul lor vor rãsãri în acele centre de viață care formeazã provincia, așezãmintele de folos adevãrat, *instituția de solidaritate naționalã*.

N. IORGA

TREI SBURĂTOARE

Din larg apus trei sburãtoare
S'au îndreptat în spre Calvar
S'aducã laudã și dar
Durerii celei roditoare...
Dar cea d'intii veni 'n zãdar.

Sbura aproape de pãmînt:
Iși cãuta ceva de hranã:
Și n'avea vreme, nici avînt
Sã urce pînã 'n virful sfînt,
La omul fãrã de prihanã.

Iar cînd s'a șters de tot din sbor,
Veni o ciocîrlie 'n ora
Cînd Christ cerea un ajutor —
Cînd duhul morții da fior
În sufletele tuturorã.

Urcã'n vãzduh ca pe o scarã
Și smulse cîntec din tãrie...
Un imn de blîndã primãvarã
Îi alina durerea vie :
Îi ajuta lui Christ sã moarã —

E pace ca'n strãvechi altare —
Duiosul, sfîntul cîntãreț
Cãzu din slãvi amețitoare — ;
Și iatã vulturul mãreț,
Șãldat în cald apus de soare.

Porni din culmi ca o furtunã,
Dar și-a 'nfrinat avîntul jos ;
Tãind cerc larg și maiestos —
Fãcînd din sborul sãu cununã
De-asupra crucii lui Hristos...

P. CERNA.

MOȘ-VAMEȘU

În odaia afumată a corpului de gardă, lumina turbure a lămpei plutea ca un nour luminos.

Jos, la gura sobei, eū, cu cițiva soldați tovarăși, sfătuiau cu glasuri încete, întinși pe mântăli, în rumeneala focului. Pe armele de la rastel treceau lumini fugare. Afară, răsuna pașii măsurati ai santinelei.

Era în seara anului nou, — și toți eram melancolici, frământați de doruri vechi. Vorbele curgeau domoale; de-la o vreme, conteniră. Fiecare se întorcea cu mintea la căminul bătrinesc. Și gândurile mă cuceriră și pe mine.

Cum mă trece vremea! Cum s'aū dus petrecerile din spre anul nou, la moș Vameșu! În tristeța nopței de iarnă, amintirile veneau limpezī și puternice. Într'un rînd, cu toții ne veseleam și cîntam și singele Domnului curgea gîrlă. Moș Vameșu sta în capul mesei. Uite par'că 'l văd: cu barba albă pănă la briū, cu pletele frumos pieptănate cu carare la mijloc, ca pe vremea veche. În dreapta lui sta mătușica, prizărită și firavă, cu ochii mici și albaștri plini de vobună. Apoi, de jur împrejurul mesei, veneau după vîrstă: feciorii nepoții și strănepoții, pînă la prislea cel mititel, frate-meū Mihaī, frumos ca un inger și neastimpărat ca un drăcușor. Vinul roznovănesc curgea gîrlă în paharele de cristal și din pahare în gîtlejurile noastre; iar moș Vameșu, de colo, ne 'ndemna vesel:

«Beți, băeți, beți, dragii moșului, și vă veseliți, și cînd ne-o fi măi rău tot așa să ne fie! Să trăiți ani mulți și fericiți, s'ajungeți să sărutați cununile strănepoților voștri, cum am ajuns și eū...»

«Hăi, noroc băeți, cele rele să se spele, cele bune să s'adune!» Și cu toții ne sculam cu paharele pline 'n mină:

«Sărutăm mina, moșule, și la mulți ani! Ura! Să trăiască moș-Vameșu Uraaa...» Iară fratele mieū cel măi mare bătea din palme: Ssss! Apoi se umfla în pene ca un curcan, își rotunzea gușa și dădea tonul:

«Mu-u-ulți... Mu-u-ulți...» Și unde începeam noi a cînta, de se cutremurau geamurile nu alt-ceva: «Mu-u-ulți ani trăiască... Mulți ani trăiască...» Pe urmă frate-mieū întindea brațele. «Sss!.. încet-încet!»

Bătrînii ascultau în picioare, și paharele le tremurau în mină, iar ochii li se umezeau. Și cîntarea noastră tremura tot măi încet, măi încet, ca o adiere melodioasă pe cînd deasupra se înălța cristalin și subțirel, ca un viers de inger, glasul mezinului Mihaī.

După ce cîntam de trei ori: «Mulți ani trăească», — de două ori măi tare și odată măi încet, — beam vinul, limpede și galben ca

chihlimbarul, până 'n fund. Moș-Vameșu după ce-l da de dușcă plescăia din limbă și închidea poznaș dintr'un ochiū :

«Of-of-of! că bun e, sireacul, vinul roznovănesc... Hei, bun tovarăș, și la necaz, și la boală, și la voe-bună! De-'mî ninge orî imî plouă: Mă Ioane, ia sloboade-mî oleacă de vin... Și cum beau par'că 'mî măi vine inima la loc, și cînd se vede fundul oalei, măi că 'mî vine să 'mî iau băbușca de gît și să pisez în loc o chindie să-mî măi aduc aminte de cele tinerețe!.. Doar ce! n'am a trăi cît lumea... Ca mine: sapa și lopata... Lume, lume, legată cu ață! Ei, zi-î lume și s'a sfîrșit! Și iar: de nu mi-î tocmai bine: Măi nevastă, ia fierbe-mî o leacă de vin cu scortîșoară... Și cum beau par'că mî-a luat cu mina răul. Iar cînd sint cu voe-bună măi trag o dușcă, două, ca să fiū și măi cu voe-bună. . Cum vedeți, dragii moșului, nu'mî prea place singele Domnului: beau numai de șapte orî pe săptămînă: de Lunî, până Duminică; iar de Duminică nu măi pun vin în gură, ferit-o Sfin-tul, până... Lunî... He-he-he! Ia măi turnați, măi băeți, că, slavă Dom-nului, este de unde!»

După asta, moșul își aprindea un ciubuc lung și începea a pufăi rar, răsturnat în jilț: Puuf-puf! — și-a ofta: «Săracul vin roznovă-nesc, că bun e, tată...» Puuf-puf! Afară, la geamuri, urătorii ros-teau, bubuiaū tobele, mugeau buhaele, pocneau harapnicele, sunau tă-lăngile și doineau fluerele și cimpoaele...

Vinul curgea din belșug; curcanii, giștile și ratele se făceau ne-văzute, și alte talere, încărcate cu bunătăți, veneau în strigătele și cintecele noastre. Moș-Vameșu tot îi da:

«Of-of-of! bun e vinul roznovănesc. sireacul! Cînd beau, măi băeți, nu știū cum, par'că măi întineresc... Ce puî de om am măi fost și eu în vremea mea... Dar povestea cîntecului: Fost-ai, leleo, cînd ai fost... Nicî somn n'aveam cînd eram și eu holtei... Cum îi acum, pe unde colindam eu, măi tată!.. Cum simțiam c'a adormit tata — Dum-nezeū să-l erte — eșeam binișor din așternut, mă 'nbrăcam, și, după ce puneam o blană sub plapomă și-o căciulă miștoasă pe pernă și le potriveam toate de-ai fi jurat că doarme cine-va, Radu mă che-ma! — Ia măi turnați, măi flăcăi... Așa... Noroc și voe bună!»

Noi, din toate părțile, îl pridideam cu întrebările:

«Ei, moșule, și unde te duceai?» Moșu zimbea șiret în barbă: «Ei, bată-vă cucul de nepurcei că multe măi vrați voi să știți... Ochiū și sprincenele fac toate belele... Și erau, măi tată, niște nopți albe... Și livezile erau toate o floare... Și de atîta lumină dorurile colindau prin sat, privighitorile cîntau prin grădini, — da știți cum? Clocotea satul! Luna bătea în geamuri și măi bătea încă cineva (dar nu știū

cine, ferit-o Sfintul!) la o ferăstrue cu flori roșii, încetinel: bocbocboc!... Moș Vameșu oftă adînc și rămase cu ochii duși în gol. Și, nu știu, mi s'a părut mie, orî cu adevărat ochii bătrînilor sticleau în lacrimi.

Pe urmă intrau în casă, ploconindu-se pînă la pămînt, Conachi lăutarul satului, ci cu cobzarul Gajură. Și noi băeții izbucneam în strigăte nesfirșite: «Ura... Să trăiască Conachi și Gajură»... Țigani se tot ploconeau, cu dibla și cobza subsuoară: «Sărutăm minile... Sărutăm minile boearilor...» Și unde rostogoleau balaurii, niște ochi albi și arătau niște dinți strălucitori (mai ales cînd treceau pe lîngă ei talerele încărcate cu fripturi). Și dă-i cu «să trăiți» și dă-i cu «ura»... Iar moșul de colo:

«Ia dați-le și lor cite-un păhar de vin să se mai desghețe...

— Sărutăm minile, cucoane Vasile... Să trăiți... Să vă trăească cucoana și toate rubedeniile... Să vă dea Dumnnezeu balșug...

— Să trăiți și voi... Așa! ia acum să-mi ziceți voi o Ciocîrlie. Da știți coala cum îmi place mie... Să mă ardă la inimă...

Conachi prindea a acorda alăuta: Tim-tim-tim... Cum-cum... Gajură își luneca cotorul de gîscă peste strune: Zumbaî-zumbaî... Zarva se potolea și arcușul începea a luneca lin pe coarda cea subțire; degetele cobrîrau tremurătoare pînă aproape de scaun. Și o melodie duioasă se ridica subțirică tot mai sus, tot mai perdută: par'că tremura în înălțimi pline de soare trilurile unei ciocîrlii.

Moș-Vameșu asculta răsturnat în jîlț, cu capul în pept, cu ochii închiși; bătrîna asculta cu ochii mici albaștri în lacrimi... Cine știe ce dimineată senină de primăvară trezea în sufletele lor viersul acela subțire de ciocîrlie! Și bunicul murmura cu capul în pept, încet-încet, ca prin vis:

«Așa... Așa... încetinel-încetinel... Să mă ardă la inimă... Așa-așa, măi tată, să ofteze o lume!...» —

Afară, în noapte, se auzea scîrțîitul zăpezei sub pașii grei ai santinelii. Strigătele de la posturile depărtate răsunau jalnic în pustiu-rile albe: «Numărul șase, bineee! — Numărul șapte bineee! Camarazii stăteau cu ochii în lumină, cucerii de gînduri. Numai din cînd în cînd oftări încete tresăreau, în liniștea odăii.

Deodată, ca sub puterea unei vrăji, o liniște adîncă, ca de pe alte tărîmuri, cuceri corpul de gardă și împrejmurile. Departe un orologiū prinse a bate, rar, miezul nopții.

«Anul nou...» șopti un flăcăuandru. Și cu toții rămaserăm nemișcați, tăcuți, în rumeneala focului, cu ochii umezi în gol. Iar la geamurile negre, undele de vînt aduceau par'că zvonuri pierdute de urători de ne la căminurile depărtate....

N. N. BELDICEANU.

DOÎ VOINICI

Turci, Tătari, războiū și ciună
Bintue în țara toată,
E o vreme blestemată.
Trece un voinic călare
Înnoptat pe drumul mare...

Morți de spaimă, arși de sete,
Sboară cal și luptător.
Puțurile 's otrăvite.
Peste țarină pustiite
Pasări mari de pradă, cete,
Trec și țipă speriete
Și s'abat departe 'n sbor...

Munții se scufundă 'n zare,
Drumul nu se mai zărește...
Calul, pas cu pas, slăbește,
Pas cu pas se poticnește
Și tresare,
Iar singurătatea crește,
Tot mai înspăimintătoare.

Ah, și 'n liniștea de moarte
Se aude-un glas, pierdut,
Parcă vine de departe...
Cine ar putea să fie
La o vreme-așa tîrzie?
Poate i s'o fi părut...
Stă, ascultă, vrea să vază...
Calul sforăe... o groază
Fără margini încleștează
Pe voinic...

Un nou critic literar: d. Joan Tanoviceanu

— UMILE CONSIDERAȚII —

De câte ori nu ești adus să blăstâmi izolarea în care ne aruncă puțina răspîndire a limbii românești în străinătate! Cite idei superioare, cite minuni de frumuseță literară nu rămîn prin aceasta ascunse omenirii, al cărei avînt ar crește împărțășindu-se din astfel de opere!

Niciodată aceste sentimente de părere de rău nu s'au trezit mai puternic în sufletul meu decît la cetirea măiestrei opere de critică literară și socială pe care d. I. Tanoviceanu o presintă publicului nostru — care vai! nu poate să-i aprecieze pe deplin valoarea — în coloanele glorioase ale *Revistei idealiste*, supt titlul de «Idealismul în literatură».

Bărbații mari sînt totdeauna modești. D. Tanoviceanu nu face o excepție de la această regulă. D-sa declară de la început că: «acei cari cunosc felul ocupațiilor mele se vor mira poate de titlul acestui articol. Cu ce competență un penalist de profesiune și istoriograf diletant poate trata o cestiune de critică literară?»

Răspundem noi: cu competența talentului său a-toate-cuprinzător și a lecturii neobișnuit de întinsă a d-lui Tanoviceanu, pe lingă care se adauge un foarte fin simț pentru literatură și pentru artă în genere. Da, d. Tanoviceanu, profesor la Universitatea din București, e înaintea de toate un «penalist», cunoscut prin propunerea sa de-a se pune la închisoare datornicii (trebuie să importăm însă temnicerii), de a se spînzura — dacă nu mă înșel — cei ce au luat viața aproapei (pe calea loviturilor, a scrierilor literare și științifice, etc.) și de a se scuti de frecventarea cursurilor numai studenții ce au suferit în familia lor pierderi de un anumit grad genealogic (teoria a fost răspîndită în publicul cel mare cu concursul revistei *Zefemeaua*). Nu putem admite însă că d-sa e un «istoriograf diletant», cînd orîce Român cult știe că d. Tanoviceanu e un genealogist moldovenesc de vocație, care-și cheltuiește viața descurcînd înrudirile oamenilor însemnați și ale celor neînsemnați din trecutul Moldovei.

Dar d. Tanoviceanu declară că face critica literară mai ales din punct de vedere «penalist». D-sa a observat că, de cînd «animalul numit om», pierzîndu-și «picioarele de lingă cap», «transformate încă de mult în mîini», s'a apucat să facă literatură, se observă două curente în operele scriitorilor, cari au păstrat numai cele două picioare ce nu sînt lingă cap. Unii aleg subiecte frumoase, alții subiecte urîte. Unii fac bine, alții fac rău.

A alege un subiect bun, ni explică d. Tanoviceanu, e o dovadă de putere artistică. «Unul e artistic în alegerea subiectului și artist în execuțiune, pe cînd cellalt este numai în execuțiune.» Dacă ai ales un subiect rău (d. ex. gospodăria a doi mitocani cari se bat, în locul frăției

sufletești a doi îngeri — ce zic! *angeli* — cari cîntă din harpă), nu poți produce Frumosul. «Concepțiunea greșită pe care o avea Zola de artă explică inferioritatea artistică a producțiunilor sale literare.» Subiectul bun e acel ideal; realitatea — d. ex. un om care muncește pentru copiii lui, popa Tanda al d-lui Slavici, care preface satul prin exemplul său, vînătorii d-lui Gane, Zgîrcitul lui Delavrancea, ciobanii lui Grigorescu — e de ordine inferioară. «Realitatea e inferioară idealului, căci idealul artistului se apropie mai mult de perfecțiune. Subiectele idealiste (*sic*) presintă mai multă înlesnire pentru a produce opere de artă.» Deci, realitatea e de o parte, idealul de alta. Cu cît ieai mai mult «idealism», și-i mai ușor și ești mai aproape de «perfecțiune.» De realitate s'a îngrijit Dumnezeu să ne încunjure; nu crede d. Tanovițeanu, care-l îndreaptă. că ar trebui să se stabilească în toate centrele mari de populație debite de «idealism» — și requisite: pensule, mistrii, hirtie, penițe și sugătoare — conduse de un «penalist»?

Astfel ar înceta o plagă socială. Căci se știe că omul, «capul de operă al naturii», imită pe eroii din romane. «Cîte frumoase sentimente nu mi-au inspirat și mie [le păstrați?] și altora [mie nu!] frumoasele romane de odinioară! Dar romanele zise naturaliste din zilele noastre ce alt pot inspira decît dezgustul, crima și bestialitatea [eū, vai mie! le-am citit pe toate; e originea perversiei mele, pe care o descopăr astăzi; d. Tanovițeanu, evident, vorbește de ele fără să le fi cetit, căci altfel...]? Căci «sînt romancierii cari au mult talent și puțin simț moral!» Ei pricinuesc «dezgustul multor persoane distinse» (nu mai trebuie nume proprii).

Între ei, mai ales Zola. El înțelege rău arta. «Zola crede că arta este natura văzută prin un temperament. Aceasta e o idee greșită. Căci nu toate temperamentele sînt temperamente artistice» — evident Zola vorbea și de arta... pantofarilor suptiri —, «și dovada e însuși Zola, care e un mare talent» — în pantofărie —, «însă un detestabil artist». Da, însă: «Ca artă negreșit Zola are un talent extraordinar... Cîtă deosebire între el [e] cineva] și Zola! Negreșit și unul și altul sînt mari artiști.»

Altfel e Georges Ohnet, suspină d. Tanovițeanu! Și mai ales, mai ales... «Eduard Rostand». Adăugim: căruia lumea s'a deprins a-i zice «Edmond»!

*

Ce păcat că limba românească n'are o răspîndire întinsă căci altfel ce ni folosește să avem cugetători ca d. Tanovițeanu... «penalist de profesie»!

Monsieur Prudhomme însuși — susțin aceasta în potriva oricui — ar fi rămas un «penalist» obscur, dacă ar fi avut nenorocirea de a se naște în România!

N. IORGA.

T R E N U L

O stație mică, departe, în soare...
 Salcimi-î dau roată, pătînd-o cu umbre.
 Pustiū e *peronul*, și băncile goale;
 Prin ușa deschisă se-aude-*aparatul*
 Cum țacăne; telegrafistu-aromește...
 Și toată clădirea, salcimiī, cimpia,
 Staū gata s'adoarmă... Doar ceasul deștept e,
 Cu degetu-arată aproape de «două»...
 ... Și țirie greeri... Cad flăcări din ceruri,
 Un fluviu de aur topit curge 'n lanuri,
 Și tremură toate 'n zarea fierbinte.
 În marginea 'ntinsului cer se ivesc
 Vre-o două-trei culmī de zăpadă: sint norii.

Un puț lingă gară. La umbra-ī cocoșul
 Se scaldă în praf cu soșiile sale;
 O puică adoarme cu ciocu'n țarină,
 Visînd la răzoare, porumb, zarzavaturī...
 De-odată tresare... În plesnet de-aripī,
 Privindu-și haremul, sultanul se 'nnalță
 Și cîntă puternic... văzduhul îndată
 Îi poartă strigarea pe galbene holde...
 Din sat, ca prin vis, îi sosește răspunsul...

Se oprește 'n șosea o căruță și-așteaptă...

Răsună un dangăt, în cîmpuri, departe:
 Cantonul anunță un tren... și în gară
 Un vuet de clopot deșteaptă peronul...
Don'-șef se pogoară și telegrafistul
 Își drege frezura, mai bea dintr'o sticlă,
 Se-apucă de treabă... Slab fluer se-aude
 Și'n zare un murmur, tot crește. tot crește,
 Sălbatec amenință stația mică...

Cu fumu'n şuvițe de vînt despletite,
Pufnind năvălește nebunul cu sgomot ;
Un țipăt aruncă, pocnește 'n macazuri,
Apoi răsufînd se oprește de-odată...

Mișcare în gară, în tren... La mașină
Vorbește don'-șef cu 'n negritul mecanic.
E vorba de mica viteză, supape,
De 'ntirzieri, de raport și de multe...

Cocoana lui don' Șef ridică perdeaua
De sus, printre glastre 'nflorite, privește.
— Văpăi răspîndește garoafa din păru'i. -
Își ia «Universul» se-așează, citește.
Apoi se mai uită pe jos, face grații,
Ochind pe furiș dacă e admirată.

Un «gata» pornește, semnalul răsună,
Se-aud uși trîntite, strigări și răspunsuri,
Un șuer răcnește în aer, și abur
Țîșnește din botul mașinii. Smucite
Vagoanele țipă cu zgomot de lanțuri...
Și iar se-opinteste mașina. Se mișcă
Tot șirul cu dînsa, încet, apoi iute...
Și repede-repede, trenul aleargă
Cu pieptul în vînt ca o pajură mare ;
Cu aripă de fier își despică văzduhul.
Se culcă sub el fugătoarele cîmpuri.

În ritmuri de roate, copilul naturii,
Alunecă, sboară prin valuri de grîne,
Pe poduri se-asvirle vuind... înainte!
Din cîmp în pădure, din munți către șesuri...
Îl vezi și dispăre... Doar fumul din urmă-î
Ușor se topește pe țarină tăcută...
Vre-un boi, minunat, se întoarce, privește,
Și nu înțelege ce zgomot fu ăsta...

G. VINEȘ.

SARCOFAGUL

— DUPĂ VELICKI —

O Hellas, țara artei ș'a setei de viață,
Ce-adînc străbați în lume cu razele mării!...
Apollo, zeu ce rupe a veacurilor ceață,
A sărutat Hymetul, în sunetele lirei,
Și aur strecurat-a în mîierea de pe vale,
Și-a pus căldură 'n inimă, și vinuri în pocale —

Salut, pămînt senin!...
Apollo măi trăește
Și vesel aurește
Paharul ce-ți închin....

...De mult, într'o ruină, văzui un vechiu cosciug
Și pînă azi spre dînsul gîndirile îmi fug,
Mîinate de furtună asemeni unui stol
Pe sbuciumata mare a vieții dînd ocol.
Și mă gîndeam cu groază, că nu e nici o punte
Să lege-albastrul slăvii cu hăul mării crunte;
Că fericirea noastră — o stea în fundul mării —
E visul unei clipe și rodul întimplării...
Și nestatornicia norocului mă'ngheață...
Ce zeu hain dă lumii osindă la viață?
Și pentru ce eterna minciună a nădejdiî,
Cînd ori-ce clipă este o cursă de primejdiî?
Iar cînd în susul scării o treapt'a măi rămas,
De ce se frînge treapta la cel din urmă pas?

Cum oare troeni-voiu a poeziei floare
Pe vâlul ce ascunde genunî îngrozitoare?
Și'n ce chip asprul viscol al soartei omenești
Să-l îmblinzesc cu sunet de harpe îngerești?
Cum să 'nsenin eû chipul Meduzei,—și cum oare
Voiu da durerei oarbe un nimb de resemnare?
Sub raza cugetării credința cum s'o predici
Și cum să sborî cînd lutul te-a încărcat de piedici?

Nu-î farmec să 'nfrățească acești eterni vrăjmași!...

Privește doar o clipă sicriul de Carrara!
 Cununi de mazărice îi împletește Vara;
 Iar nimfele blajine și satirii trufași
 Sus, pe capac, s'adună în chipul mîndrei hore,
 Purtînd în bucle brune cununî multicolore.
 Năuntru zace mortul: afară, 'n ritm de danț,
 Se rupe, se reface înfloritorul lanț....
 Năuntru doarme mortul; afară îndrăzneții
 Cer nimfelor sfoase comoara tinereții...
 Năuntru scrum; afară e cîntec, chiot viū,
 Și, desfidînd orbește neantul din sicriū,
 Bogată, caldă, vie,
 Vieața isbucnește în valuri de-armonie...

trad. de P. C.

NOTIȚE

Moartea lui I. D. Manolache. — Hotărît lucru, literatura noastră n'are noroc: scriitorii mari se lasă de literatură, sau pleacă în țeri străine; din scriitorii tineri, unii se zbat în mijlocul nevoilor vieții, fără să-și poată concentra puterile asupra unei lucrări mai mari, iar alții se prăpădesc înainte de vreme.

Ne aducem și acuma aminte, cu jale, de moartea timpurie a lui Popovici-Bănățeanu, cu care a dispărut, dintre noi, un scriitor original, descoperitor al unui colț necunoscut și interesant din vieața rominească.

Parcă-l vedem și astă-zî pe blajinul Păun (Pincio) cum e răpit fără veste, printr'un accident, dela munca lui sfoasă, îngropînd cu el o comoară de simțiri alese, pe care numai prietiniî lui de-aproape le bănuise. Dar Iuliu Săvescu, — și cîți alții!

De obicei scriitorii aceștia tineri, morți înainte de vreme, nu lasă pe urma lor de cit lucrări risipite prin reviste și prea arare cite un mănunchiū de versuri sau nuvelete, făgăduieli de viitor. spulberate în paguba literaturii și spre părerea noastră de rău.

Așa se stinse de curînd și I. D. Manolache. Venit de la nouăsprezece ani în București și intrat în viltoarea aceasta de patimi și

de crîncenă luptă pentru viață, realitatea deodată l-a isbit și i-a zdrobit idealurile. A fost gazetar și și-a părăduit, prin coloanele sterpe ale gazetelor, aproape toată puterea sufletească. Apoi, năpădit de necazurii multe, slăbit de decepții neconținute, atins de ftisie, boală care nu iartă, doborît de miserie, — a căzut, s'a dus și el.

În vremea din urmă, cînd l-am văzut, era slab, pierdut și dezgustat de viață. Totuși mai nădăjduia să trăiască pînă ce și-a tipări un volum de schițe «Fețe», care a rămas neisprăvit la tipar.

M'am dus pe la el. Am intrat într'o odăiță strîmtă și săracă în care deabia se învîrtia o soție necăjită, tovarășă de nenorociri, și trei copilași cari trebuiau să răniie de izbeliște în orașul acesta al pierzării. El sta, țintuit de boală, într'un pat în care deabia avea cu ce să se învelească, și era cu ochii cufundați în orbite sub fruntea lucie ca fildeșul, cu barba rară și cu obrajii înfloriți de ftisie. Deabia scotea, din cînd în cînd, vorbe întrerupte de isbucniri de tusă; și în vorbele grele, în ochii lui plini de lacrimi cari priveau cu disperare copiii, era atîta jale și atîta duiosie, încît niciodată nu voiu uita clipele acelea dureroase. Mi-a întins o mină rece și umedă și mi-a zis zîmbind trist: «Cine știe de ne vom mai vedea!»

Nenorocita lui soție plîngea. Am plecat, — și pe urmă am auzit că s'a stins și el!

Mormîntul lui cine-l cunoaște? cine a vorbit de el? Cele două volume ale lui: *Cîteva schițe* și *Moș-Gheban*, în care vibra un adevărat talent, vor fi uitate ca și ale celorlalți, și uîtarea se va așterne și pe mormîntul acestui luptător nenorocit. — Ms.

T. MAIORESCU. — **Discursuri parlamentare**, vol. IV, București, Socec, 1904. — În n-l viitor se va tipări o dare de seamă.

* *

Luceafărul (No. 2, Budapesta, 15 Ianuarie st. v. 1904) poartă'n frunte portretul Carmen Sylvei și este închinat întreg neasemănatei Reginei poete, a cărei faimă literară a străbătut de mult toată lumea cultă. Omggiul de admirație, care se aduce M. S. Reginei cu prilejul împlinirii a șaizeci de ani de viață și care exprimă sentimentele Romînilor de peste munți, cînstituie o dovadă mai mult despre unitatea sufletului romînesc: poesia nu cunoaște hotare politice, și Carmen Sylva este o regină pentru toți Romîni.

Numărul festiv cuprinde, între altele, o biografie a Carmen Sylvei de Oct. C. Tăslăuanu, câteva din lucrările Reginei (Piatra arsă; În luncă, traducere de H. P. Petrescu; Cugetări și poeziile Moara și Copilul meu, traduse de Oct. Goga); apoi o *foarte* frumoasă poezie de Nic. Otavă (Oct. Goga), Din poveștile Peleşului, de Simin (Al. Cuza) și capitolul *Sinaia* din «Drumuri și orașe din România» de N. Iorga. Portretul Reginei se datorește pictorului V. Simionescu (München); ni se dau și trei ilustrații ș. a. Prințesa de *Wied* în vîrstă de 12 ani, Carmen Sylva în port românesc și Castelul Peleş. — Sc.

RĂSPUNSURI

E. K. Loco. — Compoziție de școală cu greșeli de gramatică, așa dar un «*Schelet*» foarte întristător.

A. Liv., Iași. — Sinceritatea d-tale cere sinceritatea noastră. «*Meditațiile*» și «*Furtuna*» sînt lucrări caligraficește excelente; încolo nu-ți putem «aduce sincerile noastre felicitări pentru arta cu care sînt redactate». Ți-am dat «*nimerita*» noastră părere?

Singur. — «*Ei*» — ei?!

C. A. G., Loco. Ai lucrări multe? Credem, dar nu vrem să cercetăm.

A. F., Căpreni. — Scrii cu multe puncte; punem și noi punct pe i: te rugăm să nu mai scrii!

Ol. C., Loco. — Ți-e dor de copilării? Nouă nu.

G. D. P., Focșani. — Iți repetăm, ecoî credincios, întrebarea d-tale către crivăț:

«Măi crivăț, măi — bătrîn hazliu,

«De ce-mă tot cînți așa pustiî,

«Cu glas ce sună a sicriî,

«*Ne-tam, ne-sam?*»

Andrei P. B., Craiova, — Să-ți permitem a mai încerca încă odată? Te rugăm, «cu *religiôs respect*» — vorba d-tale — nu ne mai pune la încercare.

Stefan, Brașov. — «Joacă luna printre stele»? Vai de noi și vai de ele.

I. Duc., Brăila. — «*Amintirea*»-i foarte palidă; uită-o, cu noi împreună.

C., Iași. — «Un vis de aur» arată sentimente laudabile, cînd sînt la locul lor: ca poezie însă ne face să nu credem în... visuri.

Z. Opr., P. I. Ned., G. Vas., V. Sm. — Încercări frumoșele: stăruiiți mai departe și așteptați alte inspirații, care să se poată publica.

Lucrările bune. cernute serios, le primim cu bucurie.

RED.